

Toruń, 18.01.2024 r.

dr hab. Paweł Wiśniewski, prof. UMK
Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu
Wydział Nauk o Ziemi i Gospodarki Przestrzennej
Katedra Gospodarki Przestrzennej i Turyzmu

Recenzja w postępowaniu w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego dr Marcie Gwiazdzińskiej-Goraj

I. Podstawy formalno-prawne recenzji

Niniejsza recenzja została przygotowana zgodnie z art. 221 ust. 8 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* (Dz.U. 2023 poz. 742), na podstawie Uchwały Nr 40/2023 Rady Naukowej Dyscypliny geografia społeczno-ekonomiczna i gospodarka przestrzenna Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie z dnia 7 listopada 2023 roku w sprawie powołania komisji habilitacyjnej w postępowaniu w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie geografia społeczno-ekonomiczna i gospodarka przestrzenna wszczętym na wniosek dr Marty Gwiazdzińskiej-Goraj, a także na podstawie umowy na wykonanie recenzji zawartej 27.11.2023 r. z Dziekanem Wydziału Geoinżynierii Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie.

W recenzji dokonano oceny czy osiągnięcie naukowe dr Marty Gwiazdzińskiej-Goraj, ubiegającej się o stopień naukowy doktora habilitowanego odpowiada wymaganiom określonym w art. 219 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* (Dz.U. 2023 poz. 742).

II. Podstawowe dane o Habilitantce

Dr Marta Gwiazdzińska-Goraj w 1998 r. ukończyła jednolite studia magisterskie na kierunku geografia, na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu (Wydział Biologii i Nauk o Ziemi), uzyskując tytuł zawodowy magistra geografii, o specjalności geografia społeczno-ekonomiczna. 29.06.1998 r. obroniła pracę magisterską pt. „Geograficzno-ekonomiczne uwarunkowania zagospodarowania przestrzennego Olsztyna”, napisaną

pod kierunkiem prof. dra hab. Jana Falkowskiego. W latach 1998-2002 odbyła studia doktoranckie na Uniwersytecie Warmińsko-Mazurskim w Olsztynie, na Wydziale Geodezji i Gospodarki Przestrzennej. Na podstawie przedstawionej rozprawy doktorskiej „Przekształcenia funkcjonalno-przestrzenne obszarów wiejskich województwa warmińsko-mazurskiego w okresie transformacji systemowej (1988-2000)” oraz po złożeniu wymaganych egzaminów, w dniu 25.04.2003 r. uzyskała stopień naukowy doktora nauk o Ziemi w zakresie geografii, nadany uchwałą Rady Wydziału Biologii i Nauk o Ziemi Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Promotorem w przewodzie doktorskim był prof. dr hab. Jan Falkowski, a recenzentami: prof. dr hab. Ryszard Cymerman oraz prof. dr hab. Michał Jasiulewicz.

Dr Marta Gwiaździńska-Goraj, jeszcze przed uzyskaniem stopnia naukowego doktora podnosiła swoje kwalifikacje zawodowe. W 1998 r. ukończyła czterosemestralne studium pedagogiczne na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu, a w 2000 r. ukończyła dwusemestralne Podyplomowe Studium Urbanistyki i Gospodarki Przestrzennej „Projektowanie przestrzeni i zarządzanie” na Wydziale Architektury Politechniki Gdańskiej (temat pracy podyplomowej: „Zagospodarowanie turystyczne strefy Kanału Ostródzko-Elbląskiego – Wprowadzenie wyników opracowania do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego”, promotor: dr inż. arch. Feliks Pankau).

Praca zawodowa dr Marty Gwiaździńskiej-Goraj od początku związana jest z Uniwersytetem Warmińsko-Mazurskim w Olsztynie. W latach 2003-2007 zatrudniona była na stanowisku adiunkta w Katedrze Planowania i Zagospodarowania Przestrzennego, w Instytucie Gospodarki Przestrzennej i Geografii, na Wydziale Geodezji i Gospodarki Przestrzennej UWM. W latach 2008-2017 zatrudniona była jako adiunkt w Katedrze Planowania i Inżynierii Przestrzennej na Wydziale Geodezji i Gospodarki Przestrzennej UWM. W okresie od 2018 r. do 2020 r. pracowała jako starszy wykładowca w Katedrze Zasobów Nieruchomościami, w Instytucie Geografii i Gospodarki Nieruchomościami, na Wydziale Geodezji, Inżynierii Przestrzennej i Budownictwa UWM. Od 2021 r. zatrudniona jest jako adiunkt w Katedrze Geografii Społeczno-Ekonomicznej, w Instytucie Gospodarki Przestrzennej i Geografii, na Wydziale Geoinżynierii UWM. Oprócz swej macierzystej uczelni, dr Marta Gwiaździńska-Goraj, w latach 2005-2012, zatrudniona była również jako adiunkt w Wyższej Szkole Zarządzania i Infrastruktury w Warszawie.

Z załączonej do wniosku dokumentacji wynika, że dr Marta Gwiaździńska-Goraj nie ubiegała się wcześniej o nadanie stopnia doktora habilitowanego.

III. Informacje o obowiązujących przepisach prawa na dzień wszczęcia ocenianego postępowania habilitacyjnego, w tym obowiązujących kryteriach oceny

Habilitantka złożyła wniosek o przeprowadzenie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych, w dyscyplinie geografia społeczno-ekonomiczna i gospodarka przestrzenna w dniu 26.05.2023 r. Do przeprowadzenia tego postępowania zastosowanie mają przepisy ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* (Dz.U. 2023 poz. 742), w szczególności zapisy Rozdziału 3 tej ustawy.

Zgodnie z art. 219 ust. 1, stopień doktora habilitowanego nadaje się osobie, która (1) posiada stopień doktora oraz (2) posiada w dorobku osiągnięcia naukowe albo artystyczne, stanowiące znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny, w tym co najmniej: 1 monografię naukową wydaną przez wydawnictwo, które w roku opublikowania monografii w ostatecznej formie było ujęte w wykazie sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 ust. 2 pkt 2 lit. a, lub 1 cykl powiązanych tematycznie artykułów naukowych opublikowanych w czasopismach naukowych lub w recenzowanych materiałach z konferencji międzynarodowych, które w roku opublikowania artykułu w ostatecznej formie były ujęte w wykazie sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 ust. 2 pkt 2 lit. b, lub 1 zrealizowane oryginalne osiągnięcie projektowe, konstrukcyjne, technologiczne lub artystyczne, a także (3) wykazuje się istotną aktywnością naukową albo artystyczną realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej.

IV. Ocena osiągnięcia naukowego będącego podstawą ubiegania się o nadanie stopnia doktora habilitowanego

Zgodnie z przedłożonym wnioskiem oraz autoreferatem i załączoną dokumentacją, osiągnięciem naukowym będącym podstawą ubiegania się przez dr Martę Gwiaździńską-Goraj o nadanie stopnia doktora habilitowanego, jest monografia naukowa pt. „Rolnictwo uspołecznione w procesie kształtowania przestrzeni obszarów wiejskich”, wydana przez Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego (*M. Gwiaździńska-Goraj, 2023. Rolnictwo uspołecznione w procesie kształtowania przestrzeni obszarów wiejskich. Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, Olsztyn, 257 s., ISBN 978-83-8100-350-6*). Recenzentami wydawniczymi monografii byli prof. dr hab. Benicjusz Głębocki oraz dr hab. Monika Stanny, prof. IRWiR PAN.

W przedłożonej do oceny monografii, Habilitantka podjęła bardzo ważny problem wpływu rolnictwa uspołecznionego na proces kształtowania przestrzeni obszarów wiejskich w Polsce, skupiając się na obszarze obecnego województwa warmińsko-mazurskiego. Jako cele szczegółowe pracy, Habilitantka przyjęła identyfikację zróżnicowania przestrzennego obszarów wiejskich ze względu na stopień i charakter uspołecznienia w rolnictwie zasobów ziemi, pracy i kapitału trwałego (zasobów mieszkaniowych), a także określenie relacji pomiędzy uwarunkowaniami rolnictwa uspołecznionego, jako determinant kształtujących przestrzeń obszarów wiejskich, co bez wątpienia należy uznać za twórczy wkład Autorki w badania nad rolnictwem uspołecznionym i jego wpływem na rozwój obszarów wiejskich i lokalnych społeczności. W związku z tak postawionymi celami pracy, Habilitantka przedstawiła cztery pytania badawcze:

1. Jaki wpływ na proces kształtowania przestrzeni obszarów wiejskich miały uspołecznione zasoby ziemi, zasoby pracy i zasoby mieszkaniowe?
2. Jaka była dynamika zachodzących w przestrzeni obszarów wiejskich zmian związanych z funkcjonowaniem, a następnie likwidacją rolnictwa uspołecznionego?
3. Jaką rolę w procesie kształtowania przestrzeni obszarów wiejskich w związku z funkcjonowaniem i likwidacją rolnictwa uspołecznionego odegrały uwarunkowania historyczne, przyrodniczo-rolnicze oraz renta położenia?
4. Czy po likwidacji rolnictwa uspołecznionego obserwujemy trwałe tendencje mające wpływ na kształtowanie przestrzeni obszarów wiejskich postrzegane jako „dziedzictwo popegeerowskie”?

W pracy postawiono cztery hipotezy badawcze, zakładające, że:

1. Im wyższy udział w strukturze użytkowania ziemi stanowiły grunty państwowych gospodarstw, tym w większym stopniu uległa poprawie struktura wielkościowa indywidualnych gospodarstw rolnych.
2. Im wyższy był udział czynnych zawodowo w rolnictwie uspołecznionym, tym wraz z jego likwidacją odnotowano wyższy poziom bezrobocia.
3. Im wyższy był udział zatrudnionych w PGR-ach, tym ludność (gminy) była demograficznie młodsza, a wraz z ich likwidacją tempo starzenia się ludności było tam wysokie.
4. Dekapitalizacja zasobów mieszkaniowych w osiedlach popegeerowskich była tym wyższa, im mniej korzystna była ich renta położenia.

Monografia składa się z dziewięciu rozdziałów. W rozdziale pierwszym Habilitantka przedstawiła teoretyczną perspektywę badań. Do określenia zróżnicowania obszarów wiejskich pod wpływem oddziaływania rolnictwa uspołecznionego przyjęto klasyczną koncepcję ekonomisty Adama Smitha¹, dotyczącą komponentów, które decydują o bogactwie (dobra naturalnie występujące, dobra wytworzone przez ludzi, wysiłek ludzi wykonujących pracę). Autorka zwróciła przy tym uwagę na trzy główne czynniki produkcji w rolnictwie – zasoby ziemi, pracy i kapitału – oraz wpływ relacji między nimi na zmiany zachodzące w polskim rolnictwie. Autorka w rozdziale tym podjęła również próbę teoretycznego wyjaśnienia procesu zmian zachodzących w przestrzeni obszarów wiejskich w związku z funkcjonowaniem i likwidacją rolnictwa uspołecznionego, odwołując się m.in. do koncepcji „path dependence”. Dokonała także przeglądu literatury, przytaczając przykłady prac badawczych dotyczących skutków społecznych i ekonomicznych, wynikających z likwidacji PGR-ów oraz procesów restrukturyzacji w rolnictwie.

W rozdziale drugim, który uważam za zbyt ogólny i skrótowy w świetle podjętej w nim problematyki, Habilitantka przedstawiła syntetyczny opis uwarunkowań historycznych i polityki rolnej do 1945 roku, zwracając szczególną uwagę na wpływ na strukturę agrarną zaborów, reform okresu międzywojennego oraz działań wojennych. Habilitantka słusznie zauważyła, że różne systemy gospodarcze, jakie dominowały na ziemiach trzech zaborów, wpłynęły na ukształtowanie struktury wielkościowej gospodarstw rolnych, co w szerszej perspektywie przesądziło o kierunku realizacji polityki rolnej po II wojnie światowej.

Zdecydowanie ciekawszy i bogatszy merytorycznie jest rozdział trzeci, w którym Habilitantka przedstawiła genezę rolnictwa uspołecznionego w Polsce w odniesieniu do zagadnień związanych z rolniczym użytkowaniem ziemi, stanem i strukturą demograficzną oraz zawodową ludności, pochodzeniem terytorialnym mieszkańców, procesami demograficznymi, zasobami pracy oraz formami osadnictwa wiejskiego związanego z funkcjonowaniem państwowych gospodarstw rolnych w latach 1946-1988. Zmiany zachodzące w powierzchni użytków rolnych w rolnictwie uspołecznionym przedstawiono oddzielnie w odniesieniu do państwowych gospodarstw rolnych, rolniczych spółdzielni produkcyjnych i kółek rolniczych, co należy potraktować jako słuszne rozwiązanie z uwagi na fakt częstego i niestety błędnego utożsamiania rolnictwa uspołecznionego wyłącznie z PGR-ami. Niestety Habilitantka nie ustrzegła się marginalnego potraktowania rolniczych

¹ Smith A., 1954. *Badania nad naturą i przyczynami bogactwa narodów*. Tom I, PWN, Warszawa.

spółdzielni produkcyjnych i kółek rolniczych w stosunku do rozbudowanej analizy obejmującej PGR-y. Podsumowując ten rozdział, Habilitantka stwierdza, że *„funkcjonowanie rolnictwa uspołecznionego miało wpływ na kształtowanie przestrzeni obszarów wiejskich przede wszystkim Ziemi Zachodnich i Północnych. Przeprowadzona analiza wykazała, że powstanie rolnictwa uspołecznionego wpłynęło na formę i strukturę użytkowania gruntów. Ponadto zmiany w stosunkach własności ziemi oraz utworzenie PGR-ów przyczyniło się do utworzenia osiedli mieszkaniowych dla ich pracowników. Społeczność pegeerowską charakteryzował niski poziom wykształcenia i określony styl życia oraz ograniczona mentalność przekładająca się na poczucie niskiej odpowiedzialności za dobra ze strefy pracy i codziennego funkcjonowania.”* O ile Habilitantce udało się dość precyzyjnie przedstawić powiązania między zasobami pracy w rolnictwie uspołecznionym czy formami osadnictwa wiejskiego związanego z funkcjonowaniem PGR-ów, w pracy – w mojej ocenie – zabrakło analiz statystycznych pokazujących korelacje pomiędzy poziomem rolnictwa uspołecznionego a formą i strukturą użytkowania gruntów, co byłoby ciekawym elementem przedstawionej pracy badawczej.

W rozdziale czwartym Habilitantka przedstawiła zróżnicowanie przestrzenne obszarów wiejskich pod względem stopnia ich uspołecznienia w rolnictwie w 1988 roku, który został zdefiniowany przez Habilitantkę jako krytyczny punkt odniesienia w prowadzonych badaniach (szkoda, że Habilitantka nie wyjaśniła precyzyjnie z jakiego powodu uznała rok 1988 za krytyczny punkt odniesienia w swoich badaniach). W celu potwierdzenia zbieżności uspołecznienia w rolnictwie pomiędzy wybranymi wskaźnikami (zmiennymi) zbadano związki korelacyjne, odnotowując wysokie zależności pomiędzy przyjętymi wskaźnikami zarówno na poziomie regionalnym, jak i lokalnym. Habilitantka dokonała także ciekawego porównania województw zachodniopomorskiego i warmińsko-mazurskiego pod względem uspołecznienia w rolnictwie na podstawie ilości i wielkości oraz lokalizacji w przestrzeni PGR-ów pod auspicjami Ministerstwa Rolnictwa, Leśnictwa i Gospodarki Żywnościowej, a także relacji jakie odnotowano w gminach pomiędzy uspołecznionymi w rolnictwie zasobami ziemi, pracy i zasobami mieszkaniowymi.

W rozdziale piątym przedstawiono mechanizm wyjaśniający kształtowanie przestrzeni obszarów wiejskich pod wpływem efektów wynikających z funkcjonowania i likwidacji rolnictwa uspołecznionego. Habilitantka uwzględniła w nim uwarunkowania pierwotne (historyczne, przyrodniczo-rolnicze i rentę położenia) oraz uwarunkowania wtórne (wynikające z funkcjonowania i likwidacji rolnictwa uspołecznionego). Rozdział ten posłużył

także Habilitantce do ogólnego przedstawienia zastosowanych metod badawczych, typowych w geografii społeczno-ekonomicznej oraz planowaniu przestrzennym (m.in. analiza statystyczna i przestrzenna, diagnoza stanu, identyfikacja procesów i zjawisk), a także głównych kroków badawczych i przyjętej konstrukcji badawczej.

W rozdziale szóstym Habilitantka dokonała klasyfikacji obszarów wiejskich województwa warmińsko-mazurskiego ze względu na stopień uspołecznienia w rolnictwie, a także ich typologii ze względu na charakter uspołecznienia w rolnictwie zasobów ziemi, pracy i zasobów mieszkaniowych, co – zgodnie z przyjętą konstrukcją badawczą – stanowiło krok wyjściowy w przeprowadzonych badaniach.

W rozdziale siódmym przedstawiono wyniki analizy uwarunkowań pierwotnych i wtórnych obszarów wiejskich w woj. warmińsko-mazurskim. Mocną stroną tej części monografii są analizy przestrzenne i prezentacja ich wyników w formie graficznej (m.in. za pomocą metody kartogramu). W celu umiejscowienia zachodzących zmian w kształtowaniu przestrzeni obszarów wiejskich woj. warmińsko-mazurskiego wykorzystano podział na jednostki fizycznogeograficzne Jerzego Kondrackiego² oraz podział administracyjny z 1999 r., w którym uwzględniono zmiany w granicach gmin na rok 2018. W rozdziale tym Habilitantka opisała także zmiany zachodzące w kształtowaniu przestrzeni obszarów wiejskich woj. warmińsko-mazurskiego jako konsekwencje funkcjonowania rolnictwa uspołecznionego oraz jego likwidacji.

Rozdział ósmy stanowi bardzo wartościową naukowo diagnozę stanu obszarów wiejskich w woj. warmińsko-mazurskim ze względu na zróżnicowanie uspołecznienia w rolnictwie. Diagnozę tę przeprowadzono w dwóch ujęciach: ze względu na stopień (klasyfikacja) oraz charakter (typologia) uspołecznienia w rolnictwie, biorąc pod uwagę uwarunkowania pierwotne i wtórne. Wyniki tej diagnozy przedstawiono w ujęciu gminnym.

Ostatni, dziewiąty rozdział stanowi bardzo interesującą próbę identyfikacji uwarunkowań rolnictwa uspołecznionego jako determinanty kształtującej przestrzeń obszarów wiejskich, przy wykorzystaniu autorskiego rozwiązania. Pozwoliło ono wskazać „zależności od ścieżki” obrazujące wielowymiarowe zmiany zachodzące w kształtowaniu przestrzeni obszarów wiejskich w związku z funkcjonowaniem i likwidacją rolnictwa uspołecznionego. Przeprowadzona identyfikacja pozwoliła finalnie na rozpoznanie znaczenia

² Kondracki J. 1998. Geografia regionalna Polski, PWN, Warszawa.

rolnictwa uspołecznionego w procesie kształtowania przestrzeni obszarów wiejskich, co było ostatnim krokiem badawczym w przyjętej ścieżce badawczej.

W obszernym podsumowaniu, Habilitantka przedstawiła pięć głównych wniosków badawczych. Dowodzą one tezie, że współczesną przestrzeń obszarów wiejskich ukształtowały zmiany instytucjonalne, społeczne i gospodarcze, związane z funkcjonowaniem i likwidacją rolnictwa uspołecznionego, które dokonywały się w sposób intensywny i powszechny. Przedstawione wyniki badań potwierdzają również wszystkie przyjęte w pracy hipotezy badawcze.

Przedłożona do oceny monografia bez wątpienia stanowi cenne osiągnięcie naukowe, stanowiące znaczny wkład w rozwój dyscypliny geografia społeczno-ekonomiczna i gospodarka przestrzenna. Jak wskazuje sama Habilitantka, publikacja nie wyczerpuje w całości zagadnienia związanego z wpływem funkcjonowania i likwidacji rolnictwa uspołecznionego na kształtowanie przestrzeni obszarów wiejskich. Bez wątpienia pozwala jednak na stworzenie nowej perspektywy do dalszych badań w tym zakresie. Przedstawione w monografii wyniki badań mają również dużą wartość aplikacyjną – mogą być wykorzystane m.in. w procesach planistycznych (w kształtowaniu przestrzeni obszarów wiejskich) i urzędniowo-rolnych, a także podczas restrukturyzacji gospodarstw wielkoobszarowych i organizacji gospodarstw rodzinnych. Wysoko oceniam również formalną stronę rozprawy. Praca napisana jest poprawnym językiem i wzbogacona licznymi mapami, kartogramami i tabelami.

V. Ocena pozostałych osiągnięć naukowych (publikacji)

Dotychczasowa aktywność naukowa Habilitantki związana jest przede wszystkim z Uniwersytetem Warmińsko-Mazurskim w Olsztynie (miejsce zatrudnienia) oraz Uniwersytetem Mikołaja Kopernika w Toruniu (współpraca naukowa), a także z litewskim Vilnius University (staż naukowy).

Zgodnie z zestawieniem przedstawionym w załączonej do wniosku dokumentacji, Habilitantka jest autorką lub współautorką 78 oryginalnych publikacji naukowych, w tym 9 monografii, 20 rozdziałów w monografiach, 17 referatów konferencyjnych oraz 32 artykułów naukowych (24 opublikowanych w czasopiśmie krajowych i 8 w czasopiśmie o zasięgu międzynarodowym). Habilitantka jest także autorką lub współautorką 19 ekspertyz i opracowań planistycznych. 22 prace zostały opublikowane w języku angielskim. Na uwagę zasługuje wyraźny wzrost aktywności publikacyjnej

Habilitantki po uzyskaniu stopnia doktora. W latach 2004-2023 opublikowała ona m.in. 9 monografii naukowych, 19 rozdziałów w monografiach oraz 25 artykułów naukowych, w tym 8 w renomowanych czasopismach o randze międzynarodowej (7 posiadających współczynnik wpływu *Impact Factor*). Wśród ww. 25 artykułów naukowych, zdecydowaną większość (22) stanowią publikacje wieloautorskie. Jedynie 3 publikacje są jednoautorskie.

Analizując dane naukometyczne, publikacje Habilitantki uzyskały łącznie 1362 punkty wg ministerialnych wykazów czasopism punktowanych (zgodnie z rokiem opublikowania), z czego artykuły w czasopismach naukowych – 864 punkty. Łączna wartość współczynnika wpływu *Impact Factor (IF)* publikacji Habilitantki wynosi 20.729. Wszystkie artykuły w czasopismach posiadających IF opublikowane zostały po uzyskaniu stopnia naukowego doktora, w latach 2014-2022. Najwyższą wartość współczynnika wpływu IF (zgodnie z przedstawionym wykazem IF = 4.614), posiada artykuł *Dudzińska, Małgorzata, Gwiaździńska-Goraj M., Jezierska-Thöle A. 2022. Social Factors as Major Determinants of Rural Development Variation for Predicting Epidemic Vulnerability: A Lesson for the Future, International Journal of Environmental Research and Public Health 19, no. 21: 13977*. Należy jednak zwrócić uwagę, że aktualnie czasopismo *International Journal of Environmental Research and Public Health* (wyd. MDPI) nie posiada już przypisanego współczynnika IF. Liczba cytowań publikacji Habilitantki wynosi 219 wg bazy Google Scholar, 73 wg Web of Science (53 bez autocytowań) i 51 wg bazy Scopus (43 bez autocytowań). Indeks Hirscha wynosi 8 wg bazy Google Scholar i 5 wg bazy Web of Science.

Do najważniejszych czasopism naukowych (posiadających współczynnik IF), w których Habilitantka opublikowała swoje prace wymienić należy: *Social Indicators Research, Acta Adriatica, Sustainability* i *Energies*. Ponadto Habilitantka opublikowała swoje prace badawcze m.in. w takich czasopismach, jak: *Studia Obszarów Wiejskich, Studia KPZK, Acta Universitatis Lodziensis. Folia Oeconomica, Roczniki Naukowe SERIA Stowarzyszenia Ekonomistów Rolnictwa i Agrobiznesu, Quaestiones Geographicae, Acta Scientiarum Polonorum. Administratio Locorum, Infrastruktura i Ekologia Terenów Wiejskich, Journal of Settlements and Spatial Planning*.

Spośród 22 wieloautorskich artykułów naukowych opublikowanych po uzyskaniu stopnia naukowego doktora, w 14 Habilitantka odgrywała wiodącą rolę w ich przygotowaniu. Tematyka tych publikacji skupia się przede wszystkim na problematyce przemian i rozwoju

obszarów wiejskich, w której szczególną rolę odgrywa aspekt przestrzenny. Wśród opublikowanych monografii naukowych istotny udział mają kolejne wydania opracowania pt. „Planowanie przestrzenne dla rzeczoznawców majątkowych, zarządców oraz pośredników w obrocie nieruchomościami”. Ważne pozycje w dorobku Habilitantki stanowią również: wieloautorskie monografie „Obszary problemowe, uwarunkowania, identyfikacja, sanacja” (Wyd. Uniwersytetu Rolniczego w Krakowie) oraz „Changes in rural areas in Poland. Spatial and technical aspects” (Croatian Information Technology Society, GIS Forum, University of Warmia and Mazury in Olsztyn, University of Silesia), a także opublikowana w 2004 r. zaktualizowana wersja rozprawy doktorskiej Habilitantki pt. „Przemiany społeczno-gospodarcze obszarów wiejskich województwa warmińsko-mazurskiego” (Wyd. OBN).

Wyniki badań przedstawione w publikacjach naukowych Habilitantki dotyczą głównie kształtowania przestrzeni i rozwoju społeczno-ekonomicznego obszarów wiejskich, zmian demograficznych na tych obszarach oraz przemian struktury zasobów pracy i użytkowania ziemi w rolnictwie. Należy zatem stwierdzić, że w publikacjach naukowych Habilitantki zauważalna jest przemyślana i aktualna tematyka badawcza. Prace badawcze Habilitantki są oryginalne, spójne i dotyczą ważnej problematyki związanej przede wszystkim z geografiami rolnictwa i gospodarką przestrzenną.

VI. Ocena aktywności naukowej realizowanej w więcej niż jednej uczelni lub instytucji naukowej, w szczególności zagranicznej

Na uwagę zasługuje aktywność konferencyjna Habilitantki. Dr Marta Gwiazdzińska-Goraj w latach 1998-2023 uczestniczyła łącznie w 56 konferencjach naukowych, seminariach i kongresach, w tym w 14 o charakterze międzynarodowym (10 za granicą – w Irlandii, Czechach, Łotwie, Litwie). Wygłosiła łącznie 25 referatów (w tym 10 na konferencjach zagranicznych) oraz zaprezentowała 7 posterów (w tym 2 na konferencjach zagranicznych).

Słabszą stroną aktywności naukowej Habilitantki są projekty badawcze. Dr Marta Gwiazdzińska-Goraj nie kierowała dotychczas żadnym projektem badawczym lub badawczo-rozwojowym, finansowanym ze źródeł zewnętrznych. W latach 2012-2015 była wykonawcą w projekcie NCN pt. „Przemiany struktury przestrzennej rolnictwa polskiego w warunkach oddziaływania instrumentów Wspólnej Polityki Rolnej”, odpowiadając za analizy statystyczne i przestrzenne obrazujące zmiany cech społeczno-własnościowych w rolnictwie. Była również wykonawcą w projekcie „SiS WiM – STAŻE i SZKOLENIA praktyczne dla rozwoju innowacyjnych przedsiębiorstw WARMII i MAZUR” (2013-2014), mającym

na celu wymianę doświadczeń naukowych pomiędzy jednostką naukową a przedsiębiorstwem. Ponadto kierowała projektem dydaktycznym, realizowanym w ramach Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich (2007/2008) „Kompetencje dydaktyczne nauczyciela drugiego przedmiotu – geografii”. W ramach współpracy międzynarodowej, będąc jeszcze doktorantką, odbyła kurs dla planistów krajów nadbałtyckich “Spatial Development and Planning”, zorganizowany przez NORDREGIO (Nordic Centre for Spatial Development).

Istotnym elementem w dotychczasowej aktywności naukowej Habilitantki, realizowanej w więcej niż jednej uczelni lub instytucji naukowej, są staże naukowe i wizyty studyjne. Dr Marta Gwiaździńska-Goraj pierwszy staż zagraniczny odbyła na Freie University w Berlinie (Departament of Earth Sciences, Institute of Geographical Sciences) w 2013 r. W tym samym roku wzięła również udział w wyjeździe studyjnym do Hiszpanii (na Universitat Politecnica de Catalunya w Barcelonie), w ramach programu Erasmus dla pracowników naukowo-dydaktycznych. W 2015 r. uczestniczyła w naukowym wyjeździe studyjnym do Chorwacji, poświęconym polityce europejskiej dla obszarów wiejskich, zorganizowanym w ramach prac Komisji Obszarów Wiejskich Polskiego Towarzystwa Geograficznego. W 2017 r. odbyła staż na litewskim Vilnius University (Faculty of Chemistry and Geosciences, Institute of Geosciences, Department of Geography and Land Management), będący efektem zapoczątkowanej w 2012 r. współpracy naukowej z pracownikami tej jednostki. Ww. staże to pobyty krótkotrwałe, trwające od tygodnia do trzech tygodni.

Dr Marta Gwiaździńska-Goraj była kilkakrotnie nagradzana za aktywność naukową. Otrzymała nagrody Rektora Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie za wyróżniające się publikacje naukowe w 2020 r. i 2021 r., a wcześniej (w 2003 r.) – nagrodę naukową imienia Wojciecha Kętrzyńskiego za pracę „Przekształcenia funkcjonalno-przestrzenne obszarów wiejskich województwa warmińsko-mazurskiego w okresie transformacji systemowej (1999 – 2000)”, która stanowiła uzupełnioną pracę doktorską Habilitantki.

Dr Marta Gwiaździńska-Goraj wykazuje również aktywność w zakresie recenzowania publikacji naukowych. Z przedstawionego wykazu wynika, że dokonała dotychczas ponad 45 recenzji (głównie w jez. angielskim), m.in. w czasopismach *Acta Universitatis Lodziensis Folia Geographica Socio-oeconomica*, *Space – Society – Economy*, *Geography and Tourism*, *Social Science*, *Sustainability*, *Social Indicator Reserch*, *Bulletin of Geography (Socio-*

economic Series) oraz w materiałach pokonferencyjnych. W przedstawionym dorobku naukowym, Habilitantka nie wykazała informacji o wykonanych ewentualnych recenzjach projektów badawczych lub badawczo-rozwojowych, finansowanych ze środków zewnętrznych (np. NCN, NCBR, FNP).

VII. Ocena osiągnięć dydaktycznych, organizacyjnych oraz popularyzujących naukę

Działalność dydaktyczna Habilitantki rozpoczęła się na studiach doktoranckich (w 1998 r.), na Wydziale Geoinżynierii (wcześniej Wydział Geodezji i Gospodarki Przestrzennej) Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie (wcześniej Akademii Rolniczo-Technicznej w Olsztynie). Podczas dotychczasowej pracy zawodowej na UWM w Olsztynie, dr Marta Gwiazdzińska-Goraj prowadziła zajęcia na studiach stacjonarnych i niestacjonarnych I i II stopnia, na kierunkach: Gospodarka przestrzenna, Geodezja i Geoinformatyka, Turystyka i rekreacja, Inżynieria informacji, Towaroznawstwo oraz Gastronomia i sztuki kulinarne. Były to wykłady i ćwiczenia z takich przedmiotów, jak Geografia ekonomiczna, Planowanie obszarów wiejskich, Planowanie przestrzenne, Podstawy planowania przestrzennego i projektowania urbanistycznego, Geografia turystyki, Analizy demograficzno-społeczne, Rejonizacja geograficzna szlaków turystycznych, i in. W latach 2005-2009 prowadziła także wykłady i ćwiczenia w zakresie planowania przestrzennego na studiach podyplomowych z gospodarki przestrzennej. W latach 2004-2023 była opiekunem ponad 80 prac licencjackich i magisterskich na kierunku gospodarka przestrzenna. Wykonała również ponad 60 recenzji dyplomowych. W celu podniesienia kompetencji dydaktycznych, Habilitantka ukończyła m.in. trzytygodniowy staż dydaktyczny (1.02.2013 – 3.03.2013) na Freie University w Berlinie, w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki - Wzmocnienie potencjału dydaktycznego UWM w Olsztynie. Uczestniczyła także w programie Erasmus dla pracowników naukowo-dydaktycznych (13.09.2013 – 20.09.2013) na Universitat Politecnica de Catalunya w Barcelonie. Ponadto ukończyła szkolenia m.in. z zakresu użytkowania oprogramowania graficznego MapInfo Professional 12.5L IMAGIS (2015), możliwości wykorzystania systemu informacji przestrzennej GIS do zarządzania zasobami środowiska (2015) oraz w warsztatach prezentujących możliwości wykorzystania e-learningu w działalności dydaktycznej (2019). Poza realizowaną dydaktyką na Uniwersytecie Warmińsko-Mazurskim w Olsztynie, dr Marta Gwiazdzińska-Goraj prowadziła również zajęcia z geografii w Prywatnym Liceum Ogólnokształcącym dla Dorosłych w Olsztynie oraz w Wyższej Szkole Zarządzania i Infrastruktury w Warszawie

(wykłady i ćwiczenia z zakresu geografii społeczno-ekonomicznej oraz planowania przestrzennego).

Dotychczasowa działalność organizacyjna Habilitantki przejawiała się m.in. współdziałaniem w organizacji konferencji naukowych i seminariów, w tym – jako sekretarz komitetu organizacyjnego – XXVIII Międzynarodowego Seminarium Geograficzno-Rolniczego i Obszarów Wiejskich (2012), a także konferencji naukowej „Geografia a gospodarka nieruchomościami” (2018) i seminarium naukowego „Geografia w podróży” (2022). Dr Marta Gwiaździńska-Goraj aktywnie działa w organizacjach naukowych i przedsięwzięciach popularyzatorskich, prowadzonych w ramach macierzystego wydziału i instytutu. Brała kilkakrotnie udział w pracy z młodzieżą szkół średnich i gimnazjów z Olsztyna i terenów województwa warmińsko-mazurskiego, w ramach programu „Uczeń szczególnie uzdolniony kierunkowo – Nauki o Ziemi”, którego celem było poszerzenie uczniowskich zainteresowań, zainspirowanie do własnych poszukiwań i nowatorskie podejście do przekazywanej wiedzy. Aktywnie uczestniczyła w pracach dwóch komisji problemowych Polskiego Towarzystwa Geograficznego – geografii wsi oraz geografii ludności i osadnictwa, a w latach 2005-2017 uczestniczyła w pracach Olimpiady Geograficznej (Okręg Olsztyn), początkowo jako członek jury a następnie jako przewodnicząca.

Habilitantka wykazuje również znaczną aktywność w działalności w organizacjach i towarzystwach naukowych, m.in. w Komisji Geografii Osadnictwa i Ludności PTG, Chorwacko-Polskiej Sieci Naukowej, Komisji Obszarów Wiejskich PTG, Towarzystwie Rozwoju Obszarów Wiejskich, Stowarzyszeniu Ekonomistów Rolnictwa i Agrobiznesu, Stowarzyszeniu Gospodarka Przestrzenna, Towarzystwie Naukowym im. Wojciecha Kętrzyńskiego oraz Towarzystwie Urbanistów Polskich (oddział w Olsztynie). Jest członkiem Rady Naukowej czasopisma Geography and Tourism. Dr Marta Gwiaździńska-Goraj współpracuje także z otoczeniem społeczno-gospodarczym, m.in. z Warmińsko-Mazurskim Biurem Planowania Przestrzennego w Olsztynie. Jest autorką lub współautorką kilkunastu ekspertyz i opracowań wykonanych na zlecenie instytucji publicznych lub przedsiębiorców – m.in. ekspertyzy do Strategii Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Polski Wschodniej do roku 2020 (2007), studium rozwoju turystyki w rejonie Kanału Mazurskiego (2004) oraz Mazur Garbatych (2005), opracowania planistycznego mającego na celu rozpoznanie problemu starzenia się społeczeństwa w województwie warmińsko-mazurskim (2007), a także gminnych dokumentów planistycznych: studium uwarunkowań i kierunków

zagospodarowania przestrzennego gmin Jonkowo, Kiwity, Srokowo, Świątki oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla miejscowości Srokowo, Leśniewo, Silec, Jegławki, Solanka. Pracując w Warmińsko-Mazurskim Biurze Planowania Przestrzennego zdobyła praktykę urbanistyczną, niezbędną do uzyskania uprawnień do wykonywania zawodu urbanisty na terytorium RP. Swoją wiedzę i doświadczenie urbanistyczne wykorzystywała również w działalności eksperckiej, współpracując z Komisją Urbanistyczno-Architektoniczną Województwa Warmińsko-Mazurskiego oraz Północną Okręgową Izbą Urbanistów.

VIII. Konkluzja

Po szczegółowym zapoznaniu się z wnioskiem dr Marty Gwiaździńskiej-Goraj z dnia 26.05.2023 r. o przeprowadzenie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych, w dyscyplinie geografia społeczno-ekonomiczna i gospodarka przestrzenna, a także załączoną do wniosku dokumentacją (załączniki 1-9), **stwierdzam, że przedstawione do oceny osiągnięcie naukowe stanowi znaczny wkład w rozwój dyscypliny geografia społeczno-ekonomiczna i gospodarka przestrzenna, a Habilitantka wykazuje się istotną aktywnością naukową realizowaną w więcej niż jednej uczelni lub instytucji naukowej (w tym zagranicznej) oraz posiada znaczące osiągnięcia dydaktyczne, organizacyjne i popularyzujące naukę. Tym samym – w mojej ocenie – dr Marta Gwiaździńska-Goraj spełnia wymagania określone w art. 219 ust. 1 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* (Dz.U. 2023 poz. 742).**

Powyższa, pozytywna konkluzja, znajduje uzasadnienie wyrażone w treści recenzji.

dr hab. Paweł Wiśniewski, prof. UMK